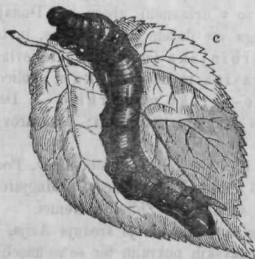

Prirrodopisno - natoroznansko polje.

Sviloprédka.

Po letu vidite letati lepe, pisane metulje, ki vam delajo mnogo nedolžnega veselja. Metulji se naredé iz mešičkov, v katere se izpremené gosénice. Gosénice so zeló požrešne ter drevju in drugim raslinam silno škodljive. Koristne so nam samo óne gosénice, ki živé ob murbovem pérji, in ki jib imenujemo svilne gosénice ali sviloprédke. O teh gosenicah vam hočem danes nekoliko povedati.

Svilni metulj (Seidenspinner, *Bombyx mori*) je priprost, belfčast metuljček debelega trupla, ki ima ob robu prirezana krila. Ta metulj je jedini, ki ga človek vzrédja na veliko. Njegova prvotna domovina je Kitáj, Indija, sploh Azija. Kitajci so na tega metulja mnogo mnogo let zeló pazili, da bi ne šel preko njih meje, kajti v ónem starem času drugi narodi še niso znali, kako se prideluje svila. Še le pozneje, 560. leta po Kristovem rojstvu so Grki in Rimljani izvedeli, odkod in kako se dobiva svila, ki je bila pri njih v tolikej ceni, da so jo z zlatom odvagovali. Dva grška meniha, tako se pripoveduje, prinesla sta z veliko nevarnostjo svojega življenja, v votlih palicah jajca tega metulja v Carigrad, ter sta tako Indijancem in Kitajcem naredila veliko škode. Polagoma se je potem razširjala reja tega koristnega metulja po Grškem, Laškem in južnem Francoskem, kjer se še dandenes mnogo tisoč ljudi živí s pridelovanjem in izdelovanjem svile. Tudi pri nas se sviloreja že vedno bolj razširja.

Svilnega metulja samica izleže v nekoliko dneh 400 do 500 jajčec, ki so velika kakor proséno zrno. V pomladi, sredi ali konec maja meseca, kadar bela murva, jedina hrana teh živalc, listje požene, izlezejo iz jajčec gosénice, ki so zeló požrešne, hitro rastejo in se po štirikrat lévijo. Navadno dorastejo v štirih tednih. Dorasla gosenica je 6 centimetrov dolga, gola, bela, in nosi rožiček na predzadnjem členu. Zdajci začnè prestí, ter potrebuje v to 3 ali 4 dni; potem se zavije v mešiček. Ta mešiček (kokon) je kakih 1000 pedí dolga nitka, katera je prečudno zravnana in z nekim sluzom utrjena. Mešiček ali kokon ima velikost in podobo golobjega jajca. Posamezne plasti v mešičku pa niso jednake. Zunanji rahli ovojek nam daje tako imenovano kosmato svilo (Florettseide); srednja plast obstoji iz prave, nezamršene niti, ki je blizu do 316 metrov dolga in daje najdražo svilo; notranja plast je jako zmetena ter daje tako imenovano svilno vato. — Ako se dá mešičku dosti časa ležati, pride iz njega nečeden metulj, kateri je bel z rujavkastimi progami in tudi s tako líso na sprednjih perotih. Izlésti se pa dá le tistim metuljem, kateri so odločeni za plemé, a to zaradi tega, ker se preja ne dá izviti, ako je pretrgana pri luknjici, iz katere je prilezel metulj. Vsi mešički, kateri niso

odločeni za pleme, denejo se v peč, ki je tako gorka, kakor za kruh, zato, da se pomoré. Potem se nitka prav varno zmotá in podéla v svilo.

Svilorejcem je treba zeló paziti, da mu gosénice ne izlezejo, predno nima dovolj pripravljene hrane, kajti sviloprédkam je treba zmirom dovolj svežega murvinega listja, da ne stradajo.

M a k.

Gotovo da poznate lepo cvetoči mak, kate-
rega je včasih vse polno na vrtu po gredáh; za-
torej se tudi imenuje vrtni mak (Papáver somní-
ferum). Ta rastlina je med makovci najimenitnejša.
Korenino ima vreteno podobno, steblo k višku stoječe,
63—94 centimetrov visoko, ki je višnjavo-zelenkaste
barve. Listi so podolgasti, ob robu izrobljeni, na-
zobčeni ali pa narézani. Steblo in listi so z belim
mlečkom napolnjeni. Cvetovi so veliki, temno-
rudeče barve, včasih tudi bolj bleði ali pa po-
polnem beli ter stojé pozamezno na dolzih pecljih.
Semenska glavica ima mnogo prédalov in mnogo
semena v sebi. — Mak je doma v jutrovih deželah,
a tudi pri nas ga pogostoma sejejo zaradi drobnega
oljnatega semena. V jutrovih deželah in v vzhodnej
Indiji zarezujejo nezrele glavice, da teče mleček iz
njih, ki daje posušen tako imenovani opij, ki
je zeló omamen, pa tudi strupen. Azijanci se radi vpijanijo ž njim, kar pa
njihovemu zdravju zeló škoduje. Tudi na Turškem si pripravljajo iz makovega
mlečka opij; pri nas ga imajo po lekarnah za imenitno zdravilo.

Otroci pišejo.

Slavko prosí továriša za odpúščenje:

Preljubi Andrejček!

Ko sva včeraj skupaj igrala, razžalil sem Te kakor še nikoli. In Ti si mi bil vedno tako dober in prijazen. Glej, meni je od srca žal, da sem bil včeraj tako neroden. Obžalujem svoj pregrešek in Te prosim, da mi odpustiš; nikoli Ti več kaj žalega ne storim. O kako že težko čakam Tvoje prijazne besede! Takój mi bo laže pri srci, ako si zopet moj dobri in zvesti prijatelj. Odpíši hitro svojemu odkritosrčnemu prijatelju

V Železnikih

Slavku.

Andrejček piše Slavku:

Ljubi moj Slavko!

Od srca Ti rad odpustim, ker vidim, da Ti je žal, da si me razžalil. Tudi meni je bilo hudó brez Tebe, svojega dobrega továriša. Bodiva si zopet dobra in prijazna, ter ne misliva več na to, kar se je včeraj zgodilo. Zvečera pridem k Tebi ter te vzamem s seboj k svojemu strijcu; ondu bova igrala in se prav dobro zabávala. Da si mi zdrav!

Tvoj

V Železnikih

Andrejček.